

- 8 Křídelní buňky tvoří malou a +/- málo zřetelnou skupinu, žebro slabé, rostliny velmi mohutné, připomínající svým celkovým vzhledem poněkud druh *Scorpidium scorpioides*..... *Drepanocladus lycopodioides*
- Křídelní buňky tvoří malou, ale zřetelnou skupinu, žebro velmi silné, na bázi (50-)75-100 um, rostliny statné *Drepanocladus sendtneri*
- 9 Žebro silné, dlouze nebo krátce vyběhavé *Drepanocladus capillifolius*
- Žebro nedosahuje do špičky lístku 10
- 10 Křídelní buňky tvoří velkou skupinu dosahující k žeburu nebo téměř až k žeburu, lístky srpovité nebo přímé, žebro slabé, +/- v polovině lístku končící *Drepanocladus aduncus* (Obr. 5 a,b)
- Křídelní buňky tvoří menší, ale zřetelně odlišenou skupinu, jsou +/- tenkostěnné, buňky mezi žebrem a křídly prodloužené, ztloustlé, lístky vždy srpovité, žebro slabé, při bázi 30-50 um široké, končí daleko před špičkou lístku *Drepanocladus tenuinervis*

Vysvětlivky k obrázkům: a - celkový tvar lístku, b - křídelní buňky, c - příčný řez lodyžkou

Literatura

- Corley M.F.V. & Crundwell A.C. (1991): Additions and amendments to the mosses of Europe and the Azores. - J. Bryol. 16: 343-344.
- Hedenäs L. (1990): The genus *Pseudocalliergon* in northern Europe. - *Lindbergia* 16: 80-99.

POZNÁMKY K ROZŠÍŘENÍ NĚKTERÝCH DRUHŮ RODU *DICRANUM* V ČESKOSLOVENSKU

Hana Franklová

Rod *Dicranum* Hedw. je řazen do čeledi *Dicranaceae* C.Müll., podčeledi *Dicranoideae* Hag. V současné době jsou do rodu *Dicranum* řazeny i tři druhy dnes vesměs neakceptovaného rodu *Orthodicranum* (*O. flagellare*, *O. montanum*, *O. strictum*) a dva druhy rodu *Paraleucobryum* (*P. fulvum*, *P. viride*). Na území Československa tedy roste celkem 20 druhů rodu *Dicranum*: *D. acutifolium* (Lindb. et H.Arnell) C.Jens., *D. affine* Funck., *D. bonjeanii* De Not., *D. congestum* Brid., *D. elongatum* Schleich., *D. flagellare* Hedw., *D. flexicaule* Brid., *D. fulvum* Hook., *D. fuscescens* Sm., *D. groenlandicum* Brid., *D. majus* Sm., *D. montanum* Hedw., *D. muehlenbeckii* B.S.G., *D. polysetum* Sw., *D. scoparium* Hedw., *D. sendtneri* Limpr., *D. spadiceum* Zett., *D. spurium* Hedw., *D. tauricum* Sap. a *D. viride* (Sull. et Lesq.) Lindb.

Dicranum acutifolium - vysokohorský druh rostoucí jen na vápencích Belanských Tater ve výškách zhruba 1500-2150 m n.m. Dosud byl sbírán pouze ve sterilním stavu.

Dicranum affine - druh rostoucí v horách a ve vysokohorí ve výškách zhruba 650-2000 m n.m. Vyskytuje se na vlhkých loukách, na rašeliništích a horských vrchovištích. Větší počet lokalit je doložen z Čech, na Slovensku se zdá být vzácnější.

Dicranum bonjeanii - hojně rozšířený druh, který roste od nížin do hor ve výškách zhruba do 700 m n.m. Vyskytuje se na vlhkých místech (zamokřené louky, močály, rašeliniště a horská vrchoviště). Při revizi herbářového materiálu jsem neviděla položky z Malé a Velké Fatry a jen málo dokladů z Orlických hor, Javorníků a ze středního Slovenska.

Dicranum congestum - tento druh má obdobné rozšíření jako druh předchozí, vyskytuje se ale dosti často v horách a ve vysokohoří. Má ekologické nároky přibližně jako druh *D. fuscescens* (viz dále).

Dicranum elongatum - druh rostoucí v horách a vysokohoří ve výškách zhruba 1200-2100 m n.m. Vyskytuje se na humusovité zemi a skalách. Při revizi jsem studovala jen herbářové doklady ze Slovenska, z Čech a Moravy jsou známy jen literární údaje bez příslušných herbářových položek.

Dicranum flexicaule - druh vyskytující se v horách a ve vysokohoří ve výškách zhruba 600-2000 m n.m. Roste na vlhkých humusovitých skalách a na zemi. Při revizi jsem neviděla položky z Krušných hor.

Dicranum fuscescens - druh rostoucí na stinných skalách a na trouchnivějících pařezech, častěji se vyskytuje v horách a ve vysokohoří, v nižších polohách je vzácnější. Roste přibližně ve výškách 500-2000 m n.m.. Velmi málo herbářových dokladů je z Krušných hor, Krkonoš, Velké a Malé Fatry. Vyznačuje se velkou variabilitou.

Dicranum groenlandicum - vysokohorský druh rostoucí jen ve Vysokých a Belanských Tatrách, na vlhkých humusovitých skalách ve výškách zhruba 1600-2000 m n.m.

Dicranum majus - druh rostoucí v horských a podhorských lesích na vlhkém humusu. Velmi málo herbářových položek je z Krušných hor, Moravsko-slezských Beskyd a ze Slovenska.

Dicranum muehlenbeckii - druh rostoucí hlavně v horách a v podhůří, v nižších polohách je jeho výskyt vzácnější. Vyskytuje se na vlhkých místech, na horských loukách a na rašelinistích, často na ztrouchnivělém dřevě ve výškách zhruba 250-1000 m n.m. Tento druh byl dosud sbírán častěji na Moravě a na západním Slovensku.

Dicranum polysetum - druh všeobecně rozšířený z nížin do hor (asi do výšky 1000 m n.m.). Roste na zastíněné lesní půdě, častější je na pískovcích, vzácnější na vápencích.

Dicranum scoparium - druh všeobecně rozšířený z nížin do hor. Roste na nejružnějším podkladě. Na základě revize herbářového materiálu se ukazuje, že nejhojnější je tento druh ve smrkových lesích, na vlhké zemi a na ztrouchnivělých pařezech.

Dicranum sendtneri - tento druh se u nás vyskytuje pouze v Adršpaško-teplických skalách na křídových pískovcích.

Dicranum spadiceum - druh rostoucí na humusovité půdě v horách a ve vysokohoří ve výškách asi 1400-2400 m n.m. V Čechách byl sbírán jen v Krkonoších a v Hrubém Jeseníku, na Slovensku roste ve Vysokých a Nízkých Tatrách a v Malé a Velké Fatře.

Dicranum spurium - druh rostoucí na suchých písčitých půdách, suchých skalách, na vřesovištích a v jehličnatých (hlavně borových) lesích. Nejčastěji se vyskytuje ve výškách zhruba 200-500 m n.m. Vzácně byl sbírán v Hrubém Jeseníku na hoře Břidličná ve výšce 1350 m společně s druhem *D. affine*.

Při revizi herbářového materiálu druhů rodu *Dicranum* jsem studovala větší počet položek z Českých zemí, méně ze Slovenska. Četnost sběrů je samozřejmě do určité míry dána pozorností, kterou bryologové věnují daným územím. Většina druhů rodu *Dicranum* roste v Československu v horách a ve vysokohoří. Výjimku tvoří druhy všeobecně rozšířené a druh *Dicranum spurium*, který roste v nižších polohách.

Rozšíření druhů *Dicranum flagellare*, *D. montanum*, *D. tauricum*, *D. fulvum* a *D. viride* zatím neuvádím, protože jsem dosud nezrevidovala dostatečný počet herbářového materiálu.

Podrobné rozšíření druhů rodu *Dicranum* v Československu bude publikováno v souboru příspěvků (Franklová, v tisku).

Literatura

- Franklová H. (v tisku): Rozšíření druhů rodu *Dicranum* v Československu - 1. část. - Čas. Nár. Muz., Praha, 158(1989).
 Franklová H. (v tisku): Rozšíření druhů rodu *Dicranum* v Československu - 2. část. - Čas. Nár. Muz., Praha, 159(1990).

POZNÁMKA K VÝSKYTU MECHU *PLAGIOTHECIUM NECKEROIDEUM* V ČESKOSLOVENSKU

Zdeněk S o l d á n

Druh *Plagiothecium neckeroideum* B.S.G. je (sensu Düll 1985) alpinsko-subalpinským druhem vyskytujícím se v Evropě (revidované sběry z Rakouska, Německa, Švýcarska, nerevidované údaje dále z Itálie, Rumunska, Ukrajiny a problematický údaj z Polska) a téměř celé Asje. Ve zmíněné práci je mezi zeměmi s revidovaným dokladem tohoto druhu též Československo. Tento údaj je ale s největší pravděpodobností mylný. Vznikl asi na základě sběrů, které provedl německý bryolog Fritze Koppe na šumavském Roklanu a Třístoličnicku (?). Podle písemného sdělení Z.Pilouse jsou v jeho soukromém herbáři Koppeovy položky ze Šumavy, ze kterých ovšem není možno určit, zda se jedná o českou či bavorskou stranu šumavského hřebene. Z.Pilous mě také upozornil na práci Dülla (Düll 1977), kde autor publikoval k výskytu tohoto druhu v Německu následující: "Bayer. Wald: Kl. Rachel und Hohenstein, ab 1300 m; ?Alpen.". Pokud je tento údaj pravdivý (založený pravděpodobně na nálezích F.Koppe; nepodařilo se mi ale zjistit, kde tento bryolog publikoval svoje nálezy ze Šumavy), jde zcela jasně o území v Bavorsku. Vrcholy Malého Roklanu (Kleiner Rachel - 1399 m) a Velkého Roklanu (Grosser Rachel - 1453 m) leží vzdušnou čarou přibližně 1,8 km, respektive 1,3 km od našich hranic na území SRN. Otázkou je lokalizace dalšího nálezu na "Hohenstein". Především s ohledem na uvedenou nadmořskou výšku se domnívám, že jde o vlastní vrchol Třístoličnicku (Dreisesselberg) označený na všech mně dostupných mapách jako Hochstein - 1332 m. Tato kóta je rovněž na území SRN, vzdušnou čarou asi 400 m od státní hranice.

Přehlížen zřejmě zůstává Krajínův publikovaný údaj druhu *Plagiothecium neckeroideum* ve snímku asociace *Trisetetum fuscii* z Mlynické doliny ve Vysokých Tatrách (Krajina 1933, p. 934-935): "Tal am unteren Kozie Pleso, 1955 m, 16.VIII.1931; Am Ufer eines Bächleins am unteren Kozie Pleso, 1960 m, 16.VIII.1931". Dokladová položka je však v Krajínově dokladovém herbáři k této práci (PRC) pouze jedna, opatřena následující schedou: "? *Plagiothecium neckeroideum* Br.eur. (ster.), Habitat: Vysoké Tatry, in valle Mlynica apud lacus Kozie plesa in Deschampsieto caespitosae solo granitico, 1955 m s.m., 16.VIII.1931, Asoc. 67, leg. Dr. V.Krajina, det. Vlad. Krajina". Tento doklad však byl dle revizního štítku z r. 1946 správně přeurčen J.Jedličkou jako druh *Hypnum pratense*.

Závěrem lze proto jen konstatovat, že druh *Plagiothecium neckeroideum* dosud nebyl na území ČSFR pravděpodobně sbírán, jeho výskyt je ale s ohledem na nálezy v těsném sousedství státní hranice možno předpokládat (zvláště na Šumavě). Pro úplnost uvádím, že jde o statný druh lesklece, habituelně připomínající některé druhy rodu *Neckera*. Rostlinky jsou 1,5-3 cm dlouhé a 4-5 mm široké, sytě zelené, lístky jsou silně vlnité, 2-5 mm dlouhé, vejčité kopinaté, ostře zašpičatělé, často bývají naleznán s množstvím flagel v paždí lístků (cf. Frahm & Frey 1987).